

Ahimsa: Rješenje bez patnje životinja

Prava životinja: Znanstveni i duhovni pogled - III

MICHIEL HAAS

Uvod

U prvom dijelu ove serije članaka vidjeli smo da se većina znanstvenika slaže da svi kralježnjaci, sisavci, ptice, gmizavci, vodozemci i ribe imaju određenu svjesnost, imaju osjećaje i mogu trpjeti bol. Duhovno, dokazi snažno navode da životinje imaju dušu, često grupnu dušu, ali i da sigurno postoje i životinje koje su već individualizirane. A postoje i jasne indikacije za reinkarnaciju životinja, kao što se vidi iz razgovora s tim životinjama.

U drugom dijelu smo saznali da unutar ekosustava ne možemo zanemariti niti jednu životinjsku vrstu. Ako mislimo da se neki insekti mogu istrijebiti, korištenjem mnoštvo sredstava za zaštitu bilja, s vremenom će se to okrenuti protiv nas. Insekti su bitan dio biološke raznolikosti. U današnjem intenzivnom stočarstvu životinje se koriste poput strojeva za proizvodnju životinjskog mesa, mlijeka i jaja i često se tako prema njima odnosimo. U svjetlu današnjeg znanja, to više nije prihvatljivo.

Naša trenutna prehrana, utemeljena na himsi (sanskrtska riječ, koja ima značenje: unošenja nasilja prema bilo čemu ili komu, op.prev.), ili nasilju nad životinjskim carstvom, negativno je utjecala na razmišljanje ljudi, postala je nasilnija od razmišljanja vegetarijanaca. Naše životinjsko meso i proizvodnja mlijeka podsjećaju na povijest ropstva ljudi. Osim toga, intenzivni uzgoj stoke uvelike pridonosi globalnom zatopljenju. Neizbježno je životinjama dati prava na temelju njihove vlastite prirode i sposobnosti. Izbjegavanje bilo kojeg mesa, jaja i mliječnih proizvoda najbolji je način za smanjenje patnje životinja povezanih s intenzivnom uzgojem stoke i njezinim utjecajem na okoliš na planetu.

Da svi postanemo vegani?

To bi bio najbolji izbor za planet i naše zdravlje. Međutim, to bi bila iluzija, barem kratkoročno. Ipak, kada bismo svi postali vegani to bi imalo ogroman utjecaj na svijet. Pogledajte posljedice izbora jedenja životinjskog mesa i mliječnih proizvoda:

- ◆ 70-75 milijardi (1 milijarda = 1.000 milijuna) životinja, uglavnom goveda, svinja i kokoši, uzgajaju se, brutalno tretiraju i ubijaju za meso i mliječne proizvode koje ljudi godišnje konzumiraju.
- ◆ 2.7 bilijuna (1 bilijun = 1.000 milijardi) riba i drugih morskih životinja ubija se za prehranu ljudi, od kojih je 40% ulovljeno ili bačeno (zbog pogrešne vrste ili veličine) i uopće ih ne bi trebalo ubiti. Riba također osjećaju.
- ◆ Proizvodnja hrane odgovorna je za više od 25% globalnih emisija CO₂, od kojih velika većina, čak 80% nastaje uzgojem stoke.
- ◆ Potrošnja mesa i mliječnih proizvoda čini 83% globalne uporabe poljoprivrednih zemljišta.
- ◆ U posljednjih deset godina prokrčeno je 50 milijuna hektara šume. 80% je namijenjeno industrijskoj poljoprivredi, prvenstveno namijenjeno uzgoju stočne hrane, palminog ulja i kaka.

Je li veganska prehrana zdrava?

Kada se ljudi prebace na vegansku prehranu, oni oko njih se brinu da li vegani dobivaju dovoljno proteina i drugih potrebnih hranjivih sastojaka. Pitanje je da li je to opravdano. Ne bi li se vegani trebali brinuti, kad je riječ o mesojedima, da li oni jedu dovoljno zdravo?

Činjenica je da mnoge provedene studije pokazuju da veganska prehrana sadrži više vlakana, antioksidansa, magnezija, kalija, folne kiseline i vitamina A, C i E od standardne sve-jedne prehrane.

Znanstvenici uglavnom smatraju da veganska prehrana smanjuje rizik od raka prostate, dojke i debelog crijeva. Dijelom je to posljedica toga što ne jedu meso ili prerađenu hranu. Osim toga, vegani često jedu hranu za koju se čini da ima zaštitni učinak protiv raka, poput orašastih plodova, sjemenki, mahunarki, povrća i voća.

Međutim, postoji i ograničenje. Veganima može nedostajati vitamin B12. Ovaj vitamin uglavnom se dobiva iz životinjskih proizvoda poput mesa, mliječnih proizvoda i ribe. B12 je važan za pretvaranje ugljikohidrata, masti i bjelančevina u energiju, a pomaže i u zaštiti stanica mozga. Da bi se izbjegao ovaj nedostatak preporučuje se jesti morsko povrće poput nekih vrsta algi, poput morske trave, Nori i drugih, fermentirane vegetarijanske namirnice poput jogurta s kokosovim mlijekom i drugih dodataka vitamina B12.

Možemo li svjetsku populaciju nahraniti bez životinjskih bjelančevina?

Do 2050. godine UN očekuje da će Zemlja imati 9.7 milijardi stanovnika. To je tri milijarde više u odnosu na 2019. godinu. Neće se morati samo nahraniti ove tri milijarde dodatnih usta, već će mnogi sadašnji stanovnici zbog povećanog blagostanja prilagoditi svoje prehrambene navike. To znači da će doći do nerazmjerno veće potrošnje mesa i mlijeka nego što je to trenutno slučaj, jer se meso i mliječni proizvodi u zemljama u kojima se jede relativno malo životinjske hrane (misli se na Indiju, Kinu i Brazil) doživljavaju kao luksuzni proizvodi i kada si netko to može priuštiti to će i poželjeti pojesti. Ako se razvoj nastavi sadašnjom brzinom i sa rastućim stopom stanovništva, rastućim prosperitetom i posljedično većom potražnjom hrane, tada riskiramo da znatno nadmašimo trenutni kapacitet Zemlje.

Uz sve povezane rizike: porast razine mora, nestajanja šuma, propadanja biološke raznolikosti na kopnu i u vodama, ekosustavi izlaze iz ravnoteže, a to dovodi u rizik prirodne cikluse koji su od vitalne važnosti za ljude. Ako ništa ne učinimo, utjecaj proizvodnje hrane na okoliš do 2050. godine povećat će se za 50-90%, piše skupina poznatih međunarodnih znanstvenika u nedavnom članku u časopisu Nature. To će premašiti granice našeg planeta. Stoga je trenutna konzumacija životinjskog mesa i mliječnih proizvoda recept za katastrofu.

Meso i mlijeko nisu učinkoviti u prehrani svjetske populacije. Pretvaranje stočne hrane u meso uvelike je neučinkovito. Na primjer, samo 3% biljnih kalorija pretvara se u kalorije u govedini, dok se 97% gubi. Za druge vrste mesa prinos je bolji, ali još uvijek samo 20% na najučinkovitijoj piletini. Pored toga, zbog velike potrošnje mesa, unos proteina u Sjevernoj Americi, Europi i Australiji 70% je veći nego što je za nas zdravo.

Ukratko, naša trenutna prehrambena strategija s puno životinjskih bjelančevina ne može trajati. Promjena je nužna. Kao što je Albert Einstein izjavljivao: "Svijet neće uništiti oni koji čine zlo, već oni koji ga promatraju, a da ništa ne učine." Ako ništa ne učinite, postajete odgovorni za ono što se događa.

Ako za ljude počnemo uzgajati hranu na oranicama koje se sada koriste za uzgoj stoke, možemo uzgajati hrane za mnogo više ljudi.

1. Izravno unošenje biljnih bjelančevina za ljude je mnogo učinkovitije, barem u odnosu 1 prema 6, jer životinje u prosjeku koriste 6 kilograma biljnog proteina za proizvodnju jednog kilograma životinjskog proteina.

2. Mnogo više poljoprivrednog zemljišta je dostupno za hranu, jer se sada 83% trenutno globalno uporabljenog poljoprivrednog zemljišta koristi za stočarstvo koje bi se moglo izravno koristiti za uzgoj usjeva za prehranu ljudi.

Naravno, ne radi se samo o proteinima, ima mnogo prostora za uzgoj svih vrsta povrća i voća. Čak bi bili u mogućnosti odabrati samo najbogatija poljoprivredna zemljišta, a siromašnija tla mogli bi učiniti dostupnim za sadnju 1200 milijardi stabala potrebnih za preokret značajnijeg dijela utjecaja na klimu. Dodatna prednost ove kombinacije je ta što mnoštvo stabala apsorbira CO₂, omogućujući tako klimatske ciljeve zagrijavanja od najviše jednog i pol stupnja, a s druge strane emisija stakleničkih plinova od stočarstva potpuno bi nestala, tako da bi se ova oba pitanja istodobno riješila.

Mnogo ljudi se pita, možemo li obrađivati zemlju bez stajskog gnojiva. Na to se pitanje također može odgovoriti pozitivno. Poljoprivreda koja se temelji na preparatima kamenog brašna i morskih algi je moguća, a sav životinjski gnoj možemo potpuno izostaviti.

Je li ideologija karnizma ispravna?

Karnizam, kako ga je definirala Wikipedija, prevladavajuća je ideologija koja uvjetuje da ljudi opravdaju konzumiranje životinjskih proizvoda, mesa od određenih životinja. Budući je naša kultura to oduvijek činila, mi smo stoga uvjetovani jedenjem mesa i mliječnih proizvoda. Većina nas je odgajana na mlijeku i mesu i podučavani smo da je ono potrebno za naše zdravlje. Istodobno smo podučavani da prema našim kućnim ljubimcima moramo dobro postupati, što i radimo, a često su i naši prijatelji.

Pa kako onda možemo brutalno postupati s domaćim životinjama, šutirati ih, tući, zatvarati u premale kaveze u kojima se teško kreću, toviti ih da teško hodaju, oduzimati im mlade čim ih rode i ubijati ih iako su savršeno zdravi (mladim pijetlovima sijeku se ili zavrću glave, kolju se mladi bikovi, kao i ostalim proizvodima) i još mnogo toga? Sve to je moguće zato što naša ideologija to dopušta, to smatramo normalnim, potrebnim i prirodnim.

Ali ako shvatimo da je to ideologija, baš kao što je i veganstvo, sustav vjerovanja, onda to možemo i promijeniti. Raniji dijelovi ovog članka jasno su pokazali da nema potrebe jesti meso i mliječne proizvode, bilo za naše zdravlje (naprotiv, baš suprotno) ili zbog unosa dovoljne količine hranjivih tvari ili proteina. Mi možemo napredovati bez životinjskih proizvoda. Dakle, je li jedini razlog da i dalje jedemo meso i mlijeko samo zato što nam se toliko sviđa? Kako to opravdati ako razmišljate o patnjama koje uzrokuje životinjama?

Evo dijela razgovora koji je tumač govora životinja Eddy Mulder vodio sa kravom:

Mulder: Kravo, možemo li razgovarati?

Krava: Da, što želiš? (Malo mrsko, i ne blagonaklono)

M: Predstaviti ću se ...

C: Ne znam mogu li vam mnogo reći, ali samo pitajte.

M: Kakav je bio život na farmi ili u stočarstvu?

C: Ja sam bila krava s farme. Bilo nas je 60-80 krava na farmi, gdje smo sve imale svoje stalno mjesto, bez mogućnosti kretanja. To je bilo jako neugodno, ništa se nije radilo, a obično se samo stajalo, što je uzrokovalo bol u našim kopitima i zglobovima. Stoga smo ležali. Ali lijeganje i ponovno ustajanje bilo je vrlo teško i bolno. U stvari, zglobovi su me uvijek boljeli pa to nije bilo ugodno.

M: Kako je išla mužnja?

C: Nije mi se sviđelo, ali smo barem zadobili malo ljudske pažnje. Te su osobe obično bile fine, često su me milovali ako bih se ponašala i stajala mirno. Ali ponekad su me zglobovi toliko boljeli da nisam mogla mirno stajati i tada bih dobila udarac po kostima, što je također boljelo.

M: Kako je bilo zatrudnjeti?

C: Trudnoća nije bila zabavna, ali kad sam to izdržala, mogla sam provesti neko vrijeme na livadi s drugim kravama. Kad sam dobila mlado, vratila sam se unutra. Tada sam dobila svoj obor u kojem sam se mogla kretati. Bilo je zabavno, imala sam što za raditi, mogla sam se brinuti za mlado, njušiti i lizati ga. Ali nikad dugo, moje mlado je odvedeno i više ga nisam vidjela. Ponovno su me stavili među krave, na drugo mjesto u istom oboru i povrh toga nedostajalo mi je moje mlado. Još veća dosada vratila se s bolovima u zglobovima. U svemu ne baš prijatno.

M: Kako je bilo kada su te odveli u klaonicu?

C: Ne bih baš razgovarala o tome.

Međunarodna komisija istraživača klime iz Ujedinjenih Naroda (IPCC) izdala je u kolovozu 2019. godine izvješće u kojem su, između ostalog, napisali da bi se više trebala koristiti biljna prehrana zbog suzbijanja globalnih klimatskih promjena. Poljoprivredna proizvodnja za životinje ima mnogo veći utjecaj na klimu u usporedbi s poljoprivrednom proizvodnjom za biljke. Svjetski fond za divlje životinje odgovara: „Naš trenutni sustav prehrane najveća je prijetnja Prirodi svijeta. Okretanje poljoprivrede koja je prijatelj Prirode, konzumiranjem više biljne hrane umjesto mesa i mliječnih proizvoda, te sprečavanjem bacanja hrane, možemo dati veliki doprinos u rješavanju globalne klimatske krize.”

Koje su alternative poljoprivrednicima?

Da cijeli svijet jede veganski, što bi bilo s poljoprivrednicima koji drže životinje? Mnogi su poljoprivrednici započeli sa stočarstvom iz ljubavi prema svojim životinjama. Postoje divne priče poljoprivrednika koji su krenuli iz idealizma i stvarno su željeli dati i pružati životinjama najbolji mogući život. Pa ipak imaju problema sa stočarskom industrijom. Moraju se u nekom trenutku odlučiti da svoje životinje dovedu na klanje. To je teško, pogotovo ako ste dio sustava koji zahtijeva da proizvodite meso. Možete se dobro brinuti za svoje svinje i pružati im lijep život, ali ipak dolazi vrijeme kada svinja mora ići na klanje. Sve više poljoprivrednika ima grižnju savjesti zbog toga.

Dobra stvar je što postoji čitav pokret koji podržava poljoprivrednike da prijeđu sa stočne na biljnu poljoprivredu. Sjedinjene Države, Kanada, Velika Britanija, Skandinavija, Njemačka i Izrael zemlje su u kojima su uspješno započete podrške poljoprivrednicima u ovom ogromnom prijelazu. U tome im pomaže njihova savjest i oni rado prolaze kroz život uzgajajući povrće, čak i bez upotrebe životinjskog gnojiva, jer je to moguće.

Nema alternative za zastrašujuća mjesta intenzivnog stočarstva, gdje se zlostavljaju životinja i za koja danas znamo da se nalaze u mnogim zemljama. Rješenje je samo uklanjanje ovih tvornica životinja.

Koje su alternative mesu?

Bilo bi iluzorno pretpostaviti da odjednom nitko više ne jede meso. Uostalom, još uvijek postoje ljudi koji iz zabave ubijaju lava ili slona i ponosno poziraju na Facebooku. Te "kreature" nastavit će jesti meso životinja pod svaku cijenu. Nažalost, njihovi troškovi bit će prilično visoki.

Ali za sve dobronamjerne ljude koji brinu o patnji životinja, ljudskom zdravlju i globalnoj ekologiji, a koji se osjećaju odgovornima za ono što se čini životinjama i svijetu, postoje dobre alternative. Postoje mnogi nadomjesci za meso koji se temelje na soji, kokosu, kukuruzu ili drugim biljnim proizvodima, s nazivima poput „Lažno meso“, „Nemogući burger“, nemasni burger koji može krvariti poput govedine, i tako dalje. I pravi stručnjaci za hamburger teško mogu razlikovati ovo dvoje, a neki se i odlučuju za vegansku varijantu, tako su ukusni ti burgeri. Međutim, neke od tih imitacija prekomjerno su obrađene pa nisu tako dobri za ljudsko zdravlje.

Osim toga, postoji i mnogo alternativa za ljude kojima nedostaje mlijeko: kokosovo, sojino, bademovo, zobeno, a odnedavno čak i mlijeko od banane i tako dalje. Za ljubitelje sira, koji teško mogu bez svoje svakodnevne šnite, sada postoji sve više alternativnih ne-mliječnih proizvoda koji imaju pristojan i dobar ukus. Temelje se na kokosovoj masti, krumpirovom brašnu ili orasima, a uključuju čak i određene vrste poput camembert-a, plavog sira i tako dalje. (U većini ovih slučajeva, kako autor ovog teksta tvrdi i za gore navedene burgere, radi se o nezdravim nadomjescima i nezdravoj industriji, koja samo pronalazi stare-nove žrtve za unosnu prodaju nezdravih prerađevina, op.prev.).

Za nekoliko godina na tržištu će se uzgajati meso, pravo meso koje je uzgojeno iz matičnih stanica odgovarajuće životinje koja za to nije ubijena. Isto se odnosi na kožne proizvode ili druge proizvode za koje se do sada koristila životinja, a time i ubijala. Razvoj se kreće vrlo brzo i očekivanja poduzetničkih ulagača u te proizvode vrlo su velika. Razmislite: trenutna metoda proizvodnje mesa i mliječnih proizvoda putem ogromnih patnji životinja, iskorištavanja zemlje i negativnih utjecaja na okoliš ne može se održati. Ako postoje alternativni proizvodi stvarnom mesu, na koje se većina tih prigovora ne bi odnosila, tada imate svjetski proizvod.

Alternative su se razvile na životinjskim testovima koje daju mnogo bolje rezultate od korištenja uzgojenih stanica pokusnih životinja.

Vremena se mijenjaju, dokle ćemo stići?

Jedan očevidan broj mladih ljudi odlučuje se za veganski način života. Nema mnogo podataka, ali u 2010. bilo je 67 milijuna vegana u svijetu i taj broj se brzo povećava, sudeći po interesu na Googleu, Twitteru, Facebooku i Instagramu.

- ◆ Rezultati pretraživanja Google trendova pokazuju porast svjetskog interesa za veganstvo u razdoblju između 2004. i 2018. Top zemlje su Izrael, Australija, Kanada, Austrija i Novi Zeland.
- ◆ U Sjedinjenim Američkim Državama u posljednje tri godine porast je za 600% u broju ljudi koji se izjavljuju kao vegani. U Velikoj Britaniji to je 350% u odnosu na prije 10 godina.
- ◆ Prehrana na bazi povrća povećano je popularna u Aziji. Kineska vlada objavila je nove prehrambene smjernice koje potiču stanovništvo od 1,3 milijarde ljudi da smanje potrošnju mesa za 50%.

Znanstvenici s Politehničkog instituta Rensselaer zaključili su 2011. godine da se mišljenje koje podržava 10% ljudi unutar neke grupe može brzo pretvoriti u grupno mišljenje, jer poanta je u mišljenju, načinu života ili filozofiji koja odjednom postane "cool" i svi žele pripadati toj grupi. Potpuno drugačija studija dr. Iana Pearsona, rafiniranog futurologa, koji se pokazao u pravu u 85% svojih predviđanja, pokazala je da je potrebno oko 30 godina da ideja koja se smatra nemogućom postane stvarnost. To se odnosi na široke društvene promjene koje su prvo odbačene a u kojima su na kraju sudjelovali gotovo svi. Zahvaljujući društvenim medijima, ovaj se trend sada može ubrzati. Dakle, ima nade.

Osobna bilješka

Zbog mog istraživanja u pisanju ove serije članaka, stvari su se promijenile i za mene. Mislio sam da mi kao vegetarijancu ide dobro. Ali to je daleko od istine. Naravno, lijepo je da u teoriji nijedna životinja ne umre za našu hranu, ali u praksi je drugačije. Mlijeko se uzima od krave, mlijeko namijenjeno njenoj teladi. Ako je tele bik, šteta, jer je proizvod „ostatak“ koji se često odmah ubije ili pretuče a zatim ubije. Kokoši legu jaja, ali ako se iz jaja izleže muško pile, ono postaje proizvod „ostatak“ i uništava se. Jedući mliječne proizvode i sir, ljudi gotovo jednako doprinose patnji životinja kao i kad jedu meso. Nisam imao izbora nego da izvučem vlastite zaključke i postao sam vegan.

Završetak serije. The Theosophist 2019. Preveo: N.